

אורות התשובה

סוגי התשובה (א)

הרב יצחק שילת

אורות התשובה א

את התשובה אנו מוצאים בשלש מערכות : א) תשובה טבעית, ב) תשובה אמונית, ג) תשובה שכלית.

בתשובה הטבעית יש שני חלקים: תשובה טבעית גופנית ותשובה טבעית נפשית. הגופנית סובבת את כל העבירות נגד חוקי הטבע, המוסר והתורה, המקושרים עם חוקי הטבע. שסוף כל הנהגה רעה הוא להביא מחלות ומכאובים, והרבה סובל מזה האדם הפרטי והכללי. ואחרי הברור שמתברר אצלו הדבר, שהוא בעצמו בהנהגתו הרעה אשם הוא בכל אותו דלדול החיים שבא לו - הרי הוא שם לב לתקן את המצב, לשוב לחוקי החיים, לשמור את חוקי הטבע המוסר והתורה, למען ישוב ויחיה וישובו אליו החיים בכל רעננותם.

המדיצינה עוסקת בזה אמנם הרבה, אבל לא נשתכללה כפי הנראה עדיין לגמרי עבודה גדולה זו, ולא נמצא עדיין הפתרון הנכון לכל שאלות התשובה הגופנית, עד כמה שיש בגבולות החיים להחזיר לאדם את כל האבוד ממנו מצד החטאים מהרסי הגוף וכחותיו. וכפי הנראה מקצוע של תשובה זו תלוי הוא, בקשר חזק, ביתר חלקי התשובה הרוחנית-הטבעית, האמונית והשכלית.

יותר פנימית היא התשובה הטבעית הנפשית והרוחנית. הוא מה שקוראים "מוסר כליות". טבע הנפש האנושית הוא ללכת בדרך ישרה, וכשסר מן הדרך, כשנפל בחטא, אם נפשו עדיין לא נשחתה לגמרי - הרי החוש הזה של הישרות מדאיב את לבבו והוא מתמוגג מכאב, והוא מזדרז לשוב לתקן את המעוות, עד אשר ירגיש כי נמחה חטאו. חלק זה של התשובה הוא מסובך הרבה מאד, תלוי הוא בתנאים רבים פנימיים וחיצוניים, ויש בו כמה דרכי הטעה, שחובה היא להשמר מהם, אבל מכל מקום הוא אחד היסודות, שתוכן התשובה נשען עליהם.

אחרי התשובה הטבעית באה האמונית, היא החיה בעולם ממקור המסורת והדת, שהיא עוסקת הרבה בתשובה. התורה מבטיחה לשבי פשע סליחה, חטאות היחיד והצבור נמחים על ידי תשובה. הנביאים מלאים הם דברים נשגבים על דבר התשובה, ככלל כל ערך התוכחה התורנית בנוי הוא על התשובה האמונית. במעמיקה ישנם פרטים לאין חקר, אשר אך כלליהם היסודיים דורשים הרחבת דבורים ובאורים רבים.

דף מקורות

התשובה השכלית היא אותה שכבר רכשה לה את הטבעית והאמונית, שכבר באה למדרגה העליונה, אשר לא רק צער גופני או נפשי ורוחני, ולא רק השפעת המסורת והקבלה, אם מפחד עונש או רשם כל דבר חק ומשפט הבא מהן אל פנים הנפש גורמים הם את התשובה, כי-אם הכרה ברורה, הבאה מהשקפת העולם והחיים השלמה, אשר עלתה למעלתה אחרי אשר התפקיד הטבעי והאמוני כבר רשמו בה יפה את רשומיה. תשובה זו, הכלולה מהקודמות, היא מלאה כבר אור אין קץ, היא באה להפך את החטאים כולם לזכיות, מכל השגיאות היא מוציאה למודים נשגבים, ומכל ההשפלות עליות נהדרות. זאת היא התשובה שעיני כל אליה נשואות. שהיא מוכרחת לבא ושסופה לבא.